

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar
universiteti rektori

X.B. Yunusov

2024-yil "02" 08

STRATEGIK BOSHQARUV HISOB

FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	400000	– Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohasi:	410000	– Biznes va boshqaruv
Mutaxassislik:	70410201	– Buxgalteriya hisobi

Samarqand-2024

Fan/modul kodi SBH1205		O'quv yili 2024 - 2025	Semestr 2	ECTS – Kreditlar 5	
Fan modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Strategik boshqaruv hisobi	60		90	150
2.	<p>I. Fanning mazmuni</p> <p>Fanni o'qitishdan maqsad - magistrantlarga xalqaro standart va qoidalarga muvofiq xo'jalik subyektlarida strategik boshqaruv hisobini tashkil etish va yuritish hamda samarali qarorlarni qabul qilish bo'yicha nazariy hamda amaliy ko'nikmalarni shakllantirishdan iborat.</p> <p>Fanning vazifasi – magistrantlar bu fanni o'rganish orqali xo'jalik subyektlarda strategik boshqaruv hisobini qo'llagan holda xarajatlarini minimallashtirib, mavjud bo'lgan resurslardan samarali foydalanish, foydani maksimallashtirish bo'yicha ishlab chiqarishning barcha bosqichlarida boshqaruv qarorlarini qabul qilish jihatlari o'rgatishdan iborat.</p> <p>II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)</p> <p>II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</p> <p>1-mavzu. Strategik boshqaruv hisobini tashkil qilish</p> <p>Strategik boshqaruv hisobining tadbirkorlik subyekt faoliyatini boshqarishdagi o'rni. Strategik boshqaruv hisobini tashkil etish. Strategik boshqaruv hisobini yuritishning nazariy va uslubiy asoslari. Strategik boshqaruv hisobini tashkil qilishning amaliy jihatlari. Strategik boshqaruv hisobining o'zaro bog'liqligi va farqli jihatlari. Boshqaruv hisobini tashkil etishning avtonom va integratsiyalashgan tizimlari.</p> <p>2-mavzu. Strategik rejalashtirish va nazorat</p> <p>Strategik reja. Operativ reja. Nazorat. Strategik rejalashtirish xususiyatlari. Strategik boshqaruv hisobi. Ierarxiyaning ishlashi. Korxona faoliyati samaradorligini boshqarish va nazorat qilish. Korxona tuzilishi va boshqaruv hisobining o'zgarishi. Ekologik va axloqiy muammolar.</p> <p>3-mavzu. Korxona samaradorligiga ta'sir etuvchi tashqi omillar</p> <p>Tashqi omil. Samaradorlik. Korxona imidji. Transport infratuzilmasi va majmuasi. Ekologik va iqtisodiy risklar. Subyektiv omil. Obyektiv omil. Korxona</p>				

samaradorligi. Investitsiya siyosati. Ekstensiv omil. Intensiv omil. Geografik joylashuv. Texnologik omil. Iqtisodiy omil.

4-mavzu. Zararsizlik nuqtasi tahlili va marjinal foyda

Marjinal daromad haqida tushuncha. "Xarajat-ishlab chiqarish hajmi-foйда" ko'rsatkichlari tahlili. Zararsizlik (kritik) nuqtasini aniqlash. CVP – tahlilining asosiy muammolari. Ishlab chiqarish zararsizligini tahlil etish. Boshqaruv hisobida zararsizlik nuqtasini hisoblash usullari.

5-mavzu. Ishlab chiqarishni o'lchash va dizayn tizimi

Samaradorlikni boshqarishni axborot tizimi. Boshqaruv ma'lumotlari, hisob, qayta ishlash va boshqaruv hisoboti. Ishlab chiqarishni statistik koeffitsienti. Ishlab chiqarishni dinamik indeksi. Alohida ishlab chiqarish. Umumiy ishlab chiqarish.

6-mavzu. Strategik samaradorlikni o'lchash

Xususiy sektorda ishlab chiqarishning strategik samaradorlik ko'rsatkichlari. Bo'linmaning samaradorlik masalalari. Transfert bahoni shakllantirish. Notijorat tashkilotlarining strategik samaradorlik ko'rsatkichlari. Nomoliyaviy bo'lgan samaradorlik ko'rsatkichlar. Boshqaruv ma'lumotlari va samaradorlikni baholashda sifat ko'rsatkichlarining roli. Samaradorlikni o'lchash va xodimlarni boshqarishning strategik muammolari.

7-mavzu. Samaradorlikni baxolash va korxona muvaffaqiyatsizligi

Samaradorlikni baxolash tushunchasi. Ishlab chiqarishni o'lchash va boshqarishning muqobil yondoshuvi. Xodimlar ish faoliyati samaradorligini baholash. Murakkab bo'lgan biznes sharoitida ishlab chiqarishning strategik muammolari. Korporativ muvaffaqiyatsizlikni bashorat qilish va oldini olish.

8-mavzu. Boshqaruv qarorlarini qabul qilish

Boshqaruv qarorlarini qabul qilish usullari. Boshqaruv qarorlarini qabul qilish modellari va ulardan samarali foydalanish. Boshqaruv hisobida relevant xarajatlar. Boshqaruv hisobida norelevant xarajatlar. Alternativ xarajatlar. Marjinal xarajatlar. Investitsiya loyihalari bo'yicha boshqaruv qarorlarini qabul qilish. Biznes tarkibini o'zgartirish bo'yicha qarorlar qabul qilish va boshqaruv samaradorligini baholash. Rivojlangan mamlakatlarning biznesni boshqarish tajribasi.

9-mavzu. Strategik boshqaruv hisobida segmentar hisobot

Segmentar hisobotning mohiyati, ahamiyati va uni tashkil etish. Tashqi foydalanuvchilar uchun segmentar hisobotni tuzish qoidalari va tamoyillari. Ichki

segmentar hisobotni tuzish qoidalari va tamoyillari. Segmentar hisobotni tuzish bosqichlari va uning vazifalari. Segmentar hisobot javobgarlik markazlari faoliyatini baholashning asosi sifatida.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

III.I. Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Strategik boshqaruv hisobini tashkil qilish
2. Strategik rejalashtirish va nazorat
3. Korxona samaradorligiga ta'sir etuvchi tashqi omillar
4. Zararsizlik nuqtasi tahlili va marjinal foyda
5. Ishlab chiqarishni o'lchash va dizayn tizimi
6. Xususiy sektorda ishlab chiqarishning strategik samaradorlik ko'rsatkichlari
7. Transfert bahoni shakllantirish.
8. Notijorat tashkilotlarining strategik samaradorlik ko'rsatkichlari
9. Nomoliyaviy bo'lgan samaradorlik ko'rsatkichlar
10. Samaradorlikni o'lchash va xodimlarni boshqarishning strategik muammolari.
11. Samaradorlikni baxolash va korxona muvaffaqiyatsizligi
12. Boshqaruv qarorlarini qabul qilish modellari va ulardan samarali foydalanish
13. Boshqaruv hisobida relevant xarajatlar
14. Investitsiya loyihalari bo'yicha boshqaruv qarorlarini qabul qilish
15. Biznes tarkibini o'zgartirish bo'yicha qarorlar qabul qilish va boshqaruv samaradorligini baholash
16. Rivojlangan mamlakatlarning biznesni boshqarish tajribasi.
17. Segmentar hisobotning mohiyati, ahamiyati va uni tashkil etish.
18. Tashqi foydalanuvchilar uchun segmentar hisobotni tuzish qoidalari va tamoyillari.
19. Ichki segmentar hisobotni tuzish qoidalari va tamoyillari.
20. Segmentar hisobotni tuzish bosqichlari va uning vazifalari.

Amaliy mashg'ulotlar auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

III.II. Laboratoriya mashg'ulotlari rejalashtirilmagan

IV. Fan bo'yicha kurs ishi rejalashtirilmagan

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Strategik boshqaruv hisobining xo'jalik subyekti faoliyatini boshqarishdagi

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti "Iqtisodiyot va buxgalteriya hisobi" kafedrası professori, iqtisodiyot fanlari doktori A.I.Alikulov, katta o'qituvchi U.T.Eshmuradovlar tomonidan 70410201-Buxgalteriya hisobi mutaxassisligi uchun "Strategik boshqaruv hisobi" fanidan tayyorlangan fan dasturiga

TAQRIZ

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasi, O'zbekiston Respublikasining "Ilm-fan va ilmiy faoliyat to'g'risida" qonuni qabul qilinib, oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish, bu sohada islohotlarni yanada chuqurlashtirish va rivojlangan mamlakatlar ta'lim dasturlarini transformatsiya qilish orqali iqtisodiyotning barcha tarmoq korxonalariga raqobatbardosh malakali kadrlar yetkazib berishdek ustuvor masalalarda dasturilamal bo'lib xizmat qilmoqda.

"Strategik boshqaruv hisobi" fani bo'yicha fan dasturi 70410201-Buxgalteriya hisobi mutaxassisligi uchun mo'ljallangan. Mazkur fan o'quv rejada majburiy fanlar blokidan o'rin olgan bo'lib, ushbu fanni o'zlashtirish uchun 20 soat ma'ruza, 40 soat amaliy dars va 60 soat mustaqil ta'lim soatlari ajratilgan.

"Strategik boshqaruv hisobi" fani dasturini mazmuni shuni ko'rsatadiki, fan dasturini tayyorlashda fanni o'rganish ketma-ketligiga rioya qilingan holda tartib bilan tuzilib, shu fanni o'rganish ketma-ketligiga mos keladi. Fan dasturi o'z ichiga 10 ta mavzuni qamrab olib, magistrantlarga strategik boshqaruv hisobini tashkil qilish, strategik rejalashtirish va nazorat, korxona samaradorligiga ta'sir etuvchi tashqi omillar, zararsizlik nuqtasi tahlili va marjinal foyda, ishlab chiqarishni o'lchash va dizayn tizimi, strategik samaradorlikni o'lchash, samaradorlikni baxolash va korxona muvaffaqiyatsizligi, boshqaruv qarorlarini qabul qilish, strategik boshqaruv hisobida segmentar hisobot kabi moliyaviy hisob va hisobotning xalqaro standartlari talablarga mos keladigan nazariy bilimlarini berish hamda ularda amaliy bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish uchun xizmat qiladi.

Umuman olganda, "Strategik boshqaruv hisobi" fan dasturi qo'yilgan talablarga javob beradi, undan 70410201-Buxgalteriya hisobi mutaxassisligi talabalarini o'qitishda fan dasturi sifatida foydalanish uchun tavsiya etaman.

**Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Samarqand filiali "Buxgalteriya hisobi
va statistika" kafedrası mudiri,
i.f.b.f.d. (PhD), dotsent**

M.Mardonov

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti "Iqtisodiyot va buxgalteriya hisobi" kafedrası professori, iqtisodiyot fanlari doktori A.I.Alikulov, katta o'qituvchi U.T.Eshmuradovlar tomonidan 70410201-Buxgalteriya hisobi mutaxassisligi uchun "Strategik boshqaruv hisobi" fanidan tayyorlangan fan dasturiga

T A Q R I Z

Raqamli iqtisodiyot sharoitida ta'lim tizimida ham yangicha yondashuv, innovatsiyalar va ilg'or ishlanma va dasturlarni izchil tatbiq etishni zamoning o'zi taqozo qilmoqda. Bu esa barcha sohada ilm-fan va ishlab chiqarish uyg'unligini ta'minlash naqadar dolzarb ekanini ko'rsatmoqda.

Iqtisodiyotda tarkibiy islohotlar va iqtisodiyotni modernizatsiyalashni chuqurlashtirishda xalqaro standart va qoidalarga muvofiq xo'jalik subyektlarida strategik boshqaruv hisobini tashkil etish va yuritish hamda samarali qarorlarni qabul qilish bo'yicha nazariy hamda amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda, nazariy va amaliy tomonlarini o'rganishda "Strategik boshqaruv hisobi" fani muhim ahamiyat kasb etadi.

"Strategik boshqaruv hisobi" fani bo'yicha fan dasturi 70410201-Buxgalteriya hisobi mutaxassisligi uchun mo'ljallangan. Mazkur fan o'quv rejada majburiy fanlar blokidan o'rin olgan bo'lib, ushbu fanni o'zlashtirish uchun jami 150 soat mo'ljallangan bo'lib, shundan 20 soat ma'ruza, 40 soat amaliy dars va 90 soat mustaqil ta'lim soatlari ajratilgan.

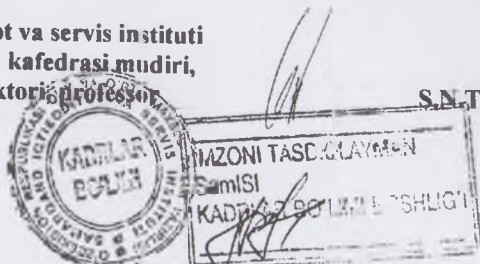
"Strategik boshqaruv hisobi" fani dasturini mazmuni shuni ko'rsatadiki, fan dasturini tayyorlashda fanni o'rganish ketma-ketligiga rioya qilingan holda tartib bilan tuzilib, shu fanni o'rganish ketma-ketligiga mos keladi. Fan dasturi o'z ichiga 10 ta mavzuni qamrab olib, talabalarga xalqaro talablarga mos keladigan nazariy bilimlarini berish hamda ularda amaliy bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish uchun xizmat qiladi.

Mazkur fan dasturi "Strategik boshqaruv hisobi" fani bo'yicha magistrantlar egallashi lozim bo'lgan bilim va ko'nikmalarni to'la qamrab olgan.

Umuman olganda mazkur fan dasturi qo'yilgan talablarga mos holda tayyorlangan bo'lib, shu dastur asosida 70410201-Buxgalteriya hisobi mutaxassisligi magistrantlarini o'qitishda foydalanish uchun tavsiya etaman.

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
"Buxgalteriya hisobi" kafedrası mudiri,
iqtisodiyot fanlari doktori, professor

S.N.Toshnazarov

o'mi.

2. Strategik boshqaruv hisobini tashkil etish.
3. Strategik boshqaruv hisobini yuritishning nazariy va uslubiy asoslari.
4. Strategik rejalashtirish xususiyatlari.
5. Korxona faoliyati samaradorligini boshqarish va nazorat qilish.
6. Zararsizlik nuqtasi tahlili va marjinal foyda
7. Boshqaruv ma'lumotlari, hisob, qayta ishlash va boshqaruv hisoboti.
8. Xususiy sektorda ishlab chiqarishning strategik samaradorlik ko'rsatkichlari.
9. Korporativ muvaffaqiyatsizlikni bashorat qilish va oldini olish.
10. Boshqaruv qarorlarini qabul qilish modellari va ulardan samarali foydalanish.
11. Segmentar hisobotning mohiyati, ahamiyati va uni tashkil etish.
12. Tashqi foydalanuvchilar uchun segmentar hisobotni tuzish qoidalari va tamoyillari.
13. Ichki segmentar hisobotni tuzish qoidalari va tamoyillari.
14. Segmentar hisobot javobgarlik markazlari faoliyatini baholashning asosi sifatida.

Mustaqil o'zlashtirilgan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda internet tarmoqlaridan foydalanib referat va uning taqdiri, xorijiy tillardagi adabiyotlardan foydalanishi, keys-stadi, vaziyatli masalalar to'plami ishlab chiqishi tavsiya etiladi.

3.

VI. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari

Talaba bilishi kerak:

- strategik boshqaruv hisobini tashkil qilish, strategik rejalashtirish va nazoratini tashkil etish, samaradorlikka ta'sir etuvchi tashqi omillar, xarajatlarni boshqarish, boshqaruv qarorlarini modellashtirish va eng optimallarini topish, baholarni shakllantirish, investitsiya va biznes tarkibini o'zgartirish haqida **tasavvurga ega bo'lishi; (bilim)**
- tezkor va qisqa muddatli boshqaruv qarorlarini qabul qilishni, zararsizlik nuqtasi tahlili va marjinal foydani aniqlashni, strategik samaradorlikni o'lchash, samaradorlikni baxolash, boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonida hisob ma'lumotlarini amaliy qo'llash, boshqaruv hisobida menejerlar faoliyatini baholashni **bilishi va ulardan foydalana olishi; (ko'nikma)**
- tafovut va og'ishishlarni tahlili qilish, xo'jalik sub'yektlarida boshqaruv hisobini amaliy tashkil qilish, strategik boshqaruv qarorlarini qabul qilish **ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. (malaka)**

4.

VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar;

	<ul style="list-style-type: none"> • real vaziyatga asoslangan amaliy ishlarni bajarish; • esse, tezis va maqolalar yozish; • vaziyatli topshiriqlarni (keys-stadi) yechish; • jarayonli-yo'naltirilgan ta'lim; • muhokamalarda ishtirok etish; • loyiha ishi bajarish; • taqdimot tayyorlash; • turli darajadagi testlarni yechish; • so'rov o'tkazish.
5.	<p>VIII. Kreditarni olish uchun talablar:</p> <p>Joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazoratni muvaffaqiyatli topshirish.</p>
6.	<p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Xasanov B.A., Xoshimov A.A. Boshqaruv hisobi. Darslik. - T.: Cho'lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2013 yil. 2. Xasanov B.A., Ibragimov A.K., Rizayev N.K. Amaliy boshqaruv hisobi. - T.: "Moliya", 2013 yil. 3. Xasanov B., G'aniyev Z., Muxammedova D. Boshqaruv hisobi. O'quv qo'llanma. - Toshkent: "Iqtisod-moliya", 2018 yil. <p>Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Mirziyoyev Sh.M. Хозирги замон ва Янги Ўзбекистон. -Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2024 yil. 5. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. -Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022 yil. 6. Norbekov D., To'rayev A., Raxmonov Sh. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari. O'quv qo'llanma. -Toshkent: "Iqtisod-moliya", 2018 yil. 7. Qurbonov Z.N., Misirov K., Moliyaviy va boshqaruv hisobi. Darslik. - Toshkent: "Iqtisod-moliya", 2019 yil. 8. Pardayev A.X., Pardayeva Z.A. Boshqaruv hisobi-T. :“TAFAKKUR” nashriyoti, 2014 yil. 9. Colin Drury. Management and Cost Accounting, eighth edition. 2012. <p>Axborot manbaalari</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi 2. www.imv.uz – O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyot va moliya vazirligi sayti 3. www.norma.uz – axborot-huquqiy portali
7.	Fan dasturi Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Kengashining 2024-yil “2”-avgustdagi “12”-sonli bayoni bilan ma'qullangan.
8.	Fan/modul uchun mas'ullar:

	<p>A.I.Alikulov – SamDVMCHBU, “Iqtisodiyot va buxgalteriya hisobi” kafedrası professori, iqtisodiyot fanlari doktori</p> <p>U.T.Eshmuradov – SamDVMChBU, “Iqtisodiyot va buxgalteriya hisobi” kafedrası katta o'qituvchisi</p>
9.	<p>Taqrizchilar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Toshnazarov S.N.– Samarqand iqtisodiyot va servis instituti “Buxgalteriya hisobi” kafedrası mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori, professor 2. Mardonov M. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Samarqand filiali “Buxgalteriya hisobi va statistika” kafedrası mudiri i.f.b.f.d. (PhD), dotsent